וכי מה בין זה למגופת חבית. פי׳ בקונטרס דתניא לקמן בפרק חבית (דף קמו. וסס) דשב״ג אומר מתיזה בסייף ומניחה לפני האורחים ואין נראה לר״י דא״כ מאי מצני זה חיבור וזה אינו חיבור אתם נמי חיבור הוא דרשב״ג שרי לתתיר אפילו גוף החבית עם המגופה כדמוכח אתם דבעו מייתי מרב ששת מהו למיבר חביתא בבוטיתא כו׳ אמר להו לפתחא קא מכוין ואסור ופריך מהא דשרי רשב״ג להתיז ראשה בסייף ומשני אתם ודאי לענין יפה קא מכוין אבל הכא[א] אי לענין יפה קא מכוין ליפתחיה מיפתח והא דאסר למיבר חביתא היינו בגוף החבית דחביתא חבית גופא משמע[ב] ועוד דמגופה שרי דתנן במתני׳ אין עוקבין מגופה של חבית דברי רבי יהודה וחכמים מתירין[ג] משמע דשרי רשב״ג אפי׳ בגוף החבית דלענין יפה קא מיכוין וכסי הוה ליה לשנויי בשמעתין הכא[ד] לפתחא מכוין אתם לענין יפה מכוין ופיר״ת וכי מה בין זה לנקיבת מגופת חבית דתנן בפ׳ חבית (גס זה שם) אין עוקבין מגופת חבית דברי ר׳ יהודה וחכמים מתירין[ה] וא״ת [התם] לב״ע לא מייתיי חטאת כדאמר התם בגמ׳ דבר תורה כל פתח שאינו עשוי להכניס ולהוציא אינו פתח אבל הכא פתח בית הצואר עשוי הוא להכניס ולהוציא ואם כן מאי קשיא ליה ויש לומר דהכי פריך כיון דמתיינא חטאת בפותח בית הצואר[ו] משום דעשוי להכניס ולהוציא א״כ נמי גבי מגופה אם עשוי להכניס ולהוציא היה מייב חטאת אלכך השתא נמי שאינו עשוי אלא להוציא היה לאסור מדרבנן ומשני זה חיבור[ז] וזה אינו חיבור שהמגופה אינה מן החבית ואפילו אם היה עשוי נקב שבמגופה להכניס ולהוציא לא היה מייב חטאת[ח] לכן שבו רבנן[ט]:

חיבור עד שיתחיל להתיר. אמי חיבור היינו לטומאה ולא להאוה כדתנן במסכת פרה (פי״ג מ״ט) וא״ת ואמאי לא מייתי מתני׳ דמסכת פרה וי״ל משום דלא קתני בה עד שיתחיל להתיר ולא הוה מצי לאוכוחי מינה דשאת בשעת מלאכה נמי חיבור[י]: **אמר רב יהודה אמר רב רבי מאיר היא.** אהכיא דשאת של כובסים קאי וכן פירש בקונטרס דבהכיא דמקל שמא אפי׳ רבי שמעון מודה דכיון שצריך הקדוש למקל הוי חיבור[יא]:

עבדו רבנן היכרא כו׳. [יב]וגבי שאת של כובסין אינה היכרא היכרא דלית ביה הזאה[יג]: **אי חיבור הוא אפי׳ להזאה נמי כו׳.** קשה לר״י דבשאת של כובסין נמי תקשה לן הכי אי חיבור הוא אפילו להזאה נמי אי לא חיבור הוא לטומאה נמי לא[יד] וכתא נמי דקאמר דבר תורה בשעת מלאכה חיבור בין לטומאה בין להזאה אמאי לא קאמר דבין בשעת מלאכה בין שאת בשעת מלאכה גזרו בה רבנן טומאה כי ההיא דשאת של כובסין ותירץ ר״י דשאת של כובסין ודאי לא הוי חיבור אלא מדרבנן אפילו בשעת מלאכה אינם צריכים זה לזה ולהכי מדמה לה לבית הפך ובית המבלין שכל אחד הוא תשמיש בפני עצמו ולהכי אינו חיבור להזאה כיון דמדאורייתא אינו חיבור[טו] אבל מספורת של פרקים[טז] פשיטא ליה דבשעת מלאכה הוי חיבור דבר תורה כיון שמשמשין שניהם תשמיש א׳ [יז]וצריכים זה לזה בשעת מלאכה[יח] מה שאין כן בשאת של כובסים שאין תשמיש בגד זה צריך לזה כלל והא דפריך אי לאו חיבור הוא אפילו לטומאה נמי לא לאו דוקא ועיקר קושיתו הוא דאמאי אינו חיבור להזאה[יט] ורשב״א מפרש דגבי שאת של כובסין אמי ליה שפיר אע״ג דאינו חיבור להזאה משום דלא הוי חיבור מן התורה גזרו רבנן שיהא חיבור לטומאה כיון שבא בפני עצמו מן התורה אבל גבי מספורת פריך שפיר אי לאו חיבור הוא מדאורייתא אם כן אמאי גזרו חכמים טומאה כלל דהא כל פרק בפני עצמו טהור מדאורייתא לרבנן דתנן במס׳ כלים בפי״ג (מ״ח) מספורת שנתלקה לשנים רבי יהודה מטמא וחכמים מטהרים אף על גב דאיכא למימר דהתם מיירי בשאינה של פרקים ולפי זה הא דאמר השמור והזוג של מספרים אף על פי שנתלקו טמאים אמי כרבי יהודה ודוחק והא דאמר דגזרו על הזאה שבשעת מלאכה משום הזאה שלא בשעת מלאכה אף על גב דשאת בשעת מלאכה טהור וגמור הוא ואין צריך הזאה כלל מ״מ כשחוברים ועושים בו מלאכה מחזי לטומאתו ישנה והתמירו חכמים בטומאה ישנה שלא תועיל לו הזאה שלא בשעת מלאכה כיון שאינו חיבור דבר תורה וגזרו על הזאה שבשעת מלאכה אטו הזאה שלא בשעת מלאכה. רשב״א: **דבר** תורה בשעת מלאכה חיבור. מימה מאי שנא ממוכני דאמר (לעיל דף מד:) בזמן שהיא נשמטת דאינו חיבור ואיכא לאוכוחי מינה דשאת בשעת מלאכה אינו חיבור לא לטומאה ולא להזאה

מה בין זו למגופת חבית א״ל רבא זה חיבור וזה אינו חיבור רמי ליה ר׳ ירמיה לרבי זירא [ה]תנן [ג]אשלל של כובסין ושלשלת של מפתחו׳ והבגד שהוא תפור בכלאים חיבור לטומאה עד שיתחיל להתיר אלמא שלא בשעת מלאכה נמי חיבור ורמינהו [ד]מקל [ב]שעשה [ה] יד לקורדום חיבור לטומאה בשעת מלאכה בשעת מלאכה אין שלא בשעת מלאכה לא א״ל התם שלא בשעת מלאכה אדם עשוי לזורקו לבין העצים הכא שלא בשעת מלאכה נמי ניחא ליה דאי מיטנפו הדר מחוור להו בסורא מתנו לה להא שמעתא משמיה דרב חסדא בפומבדיתא מתנו משמי׳ דרב כהנא ואמרי לה משמיה דרבא מאן תנא הא מלתא דאמור רבנן כל המחובר לו הרי הוא כמוהו א״ר יהודה אמר רב ר״מ היא דתנן [ז]בית הפך ובית התבלין ובית הנר שבכירה מטמאין במגע ואין מטמאין באויר דברי ר׳ מאיר ור״ש מטהר בשלמא לר״ש קסבר לאו בכירה דמו אלא לר׳ מאיר אי בכירה דמו אפילו באויר נמי ליטמו אי לאו בכירה דמו אפילו במגע נמי לא ליטמו לעולם לאו בכירה דמו ורבנן הוא דגזרו בהו אי גזרו בהו אפילו באויר נמי ליטמו [ח]עבדו בהו רבנן היכרא כי היכי דלא אתי למשרף עליה תרומה וקדשים [ט]תנו רבנן [י]מספורת של פרקים ואיזמל של רהיטני חיבור לטומאה ואין חיבור להזאה מה נפשך אי חיבור הוא אפילו להזאה נמי אי לאו חיבור הוא אפילו לטומאה נמי לא אמר רבא דבר תורה בשעת מלאכה חיבור בין לטומאה בין להזאה ושלא בשעת מלאכה אינו חיבור לא לטומאה ולא להזאה

וגזרו

מה בין זו למגופת חבית. דתניא בפרק חבית שנשברה (לקמן דף קמו.) מניח אדם חבית ומתיז את ראשה בסייף ומניחה לפני האורחים: מגופה אינה מן החבית עצמן ואע״פ שדבוקה בו אינו משוב מיבור שהרי ליטול עומדת אבל הבגד כשנאבד כולו מבור: **שלל של כובסים.** דרכם לשלול הבגדים זה עם זה קטנים עם הגדולים כדי שלא יאבדו[ו]: **ובגד שתפרו בכלאים.** והן שתי חתיכות של בגד למר שתפרו בחוט של פשתן דולמי קופו ליקרע ולהפרד זה מזה משום איסור כלאים וכן שלל של כובסין קופן להפרד אפ״ה מיבור לטומאה ואם נטמא זה נטמא זה: **עד שיתחיל להפיר.** דמעשה מוציא מיד מעשה וכיון שהתחיל להתיר גלי על ידי מעשה דלאו חד בגד הוא: **שלא בשעת מלאכה.** כגון שלל של כובסין שלא הוצרך לשולו אלא משום שעת כיבוס ואפילו הכי חשיב ליה מיבור אמר כיבוס: **מקל.** של עצים בעלמא: **שעשאו יד לקורדום.** שלא קבעו לתוכו: **חיבור בשעת מלאכה.** ואע״פ דבאגפי נפשיה פשוטי כלי עץ לא מקבלי טומאה הכא בית יד הוא ומתרבו ילות לכל תורת כלי אי הלוכל כפ׳ הטור והרוטב (חולין קיח.): **לזורקו.** למקל ומצניע הקורלדום לבדו: **ניחא לו.** שיהו שלולין: **דאי מיטנפי הדר מחוור להו.** ע״י השלל הזה: **להא שמעתין.** דלקמיה מאן תנא להא דו׳: **כל המחובר לו.** כגון שלל של כובסין דאמרן לעיל מיבור ונטמא אף זה שלא נגעה בו הטומאה. ואי לאו דמיבור הוא הוי טהור ואע״ג דנגע בהאי דאין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה: **בית הפך ובית המבלין ובית הנר שבכירה.** כירה זו מיטלטלת היא ומחוברין לה כלי חרס קטנים. בית הפך שמושיבין בתוכו שמן להפשיר: **מטמאין במגע.** אם נפלה טומאה באוירן או לאויר הכירה ונגעה הטומאה לשולי הכירה נטמאו גם אלו או נגעה טומאה לשוליהם של אלו נטמאת הכירה: **ואין מטמאין.** בטומאת הכירה כלומר בטומאת האויר אם נפל שרץ באויר הכירה ולא נגעה הטומאה בדופניה היא טמאה דכלי חרס מטמא באויר והן טהורין שאין מיבור לה אלא לענין מגע דדמיפרש טעמא לקמיה: **ור׳ שמעון מטהר.** דמגע אם מי שלא נגעה בו הטומאה דכל חד כלי באגפי נפשיה הוא. אלמא לרבי מאיר מיבור ופליגי עליה: **אפי׳ באויר ניטמו.** ממתא הכירה אם נטמאת הכירה מאוירה בלא נגיעה: **דגזרו בהו.** דליהוו מיבור מדרבנן: **עבור בהו רבנן היכרא.** דלא עבדו להו הכירה ממש ליטמא באויר כי היכי דלידעו שמיבור מדבריהם ולא לשרוף על טומאתן תרומה וקדשים: **איזמל של רהיטני.** פלייש״ל שממתקים בה את התריסין ומומנין הברזל לתוך דפוס של עץ המתוקן לו ולאחר מלאכתו נוטלו הימנו: **חיבור לטומאה.** נטמאת זה טמא זה: **ואין חיבור להזאה.** וצריך להזות על שניהם: וגזרו

עין משפט נר מצוה

ז א מיי׳ פי״ב מהלכות פרה הלכה ו:
ח ב מיי׳ פ״ב מהלכות כלים הלכה יג:
ט ג מיי׳ פי״ז מהלכות כלים הלכה ה:
י ד מיי׳ פי״ב מהלכות פרה הלכה ד:

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ מקל שעשאו יד:

מוסף רש״י

מספורת של פרקים. שני קניים שלה מתפרלים (לקמן נח:). ואיזמל של רהיטני. פלינה של אומנים תריסים, שנתנים בפחמל לתוך בין שני עצים הנשמין לכך ולאחר מלאכתו נטלו ומלגיעו (שם). ושלא בשעת מלאכה. הוא״ל ולין צריכין לזהות מחובין הוו לה כשני כלים ולין חיבור ולא״פ שמחוברין, דע״כ שלא בשעת מלאכה דומיא דשעת מלאכה קאמר, ובשעת מלאכה מחוברין הן, וגזרו לחומרא על הטומאה לגיזרי חיבור ואע״ג דלא הוא לגיזרי חיבור לטומאה אינו חבור לזהיה. רשב״ם.

מוסף תוספות

א. לפיתחה קא מכוין. רשב״ם. ב. ומקל שעשאו יד. דמגופה של חבית קא מתיז, מדקא מייתי לה על הא דמיבר חביתא בבורטיא. רשב״ם. ג. אלא ודאי בגוף חבית הוה שאוסר רב ששת ואפ״ה פרכי׳ עלי׳ מהא דרשב״ג דשרי לתתיז ראשה בסייף, ואם איתא דרשב״ג לא איירי אלא במגופה מאי פרכינן מינה לרב ששת. מי׳ מר״ן. ד. [ב]פותח בית הצואר. תוס׳ הרא״ש. ה. דבית הצואר זה ג״כ אינו מן החלוק עצמו אלא מחובר לו כמגופה לחבית. מי׳ מר״ן. ו. אע״פ שאינו מגופו של חלוק. מי׳ מר״ן. ז. שהוא הכל כלי אחד. רשב״ם. שאע״פ שבית הצואר זה אינו מגוף החלוק, מ״מ מחובר הוא לגמרי עמו. מי׳ מר״ן. ח. לפי שאין המגופה מגופה של חבית עצמה. רשב״ם. ט. כיון שאינו עשוי להכניס ולהוציא. מי׳ מר״ן. י. ובברייתא קא מפרש עד שיתחיל להתיר, דמינה קא דייקי׳ דאפי׳ שלא בשעת מלאכה הוי חיבור, משה״ה קא מייתי ברייתא ולא מייתי׳ מתני׳. רשב״ם. יא. והא דפריך לעיל מקרדום אשלל של כובסים, מכ״ש קא פריך, דקרדום אע״ג דצריך לי׳ לא הוי חיבור, כ״ש שלל של כובסים. תוס׳ הרא״ש. יב. איכא למידק, ולישבייך נמי היכירא בשלל של כובסין, ואפשר לומר. רמב״ן. יג. דכלי חרס אין לו טהרה אלא שבירה. ריטב״ם, [ולכן] איצטריכו למעבד בהו האי היכרא דלא ליטמו באויר. רשב״ם. יד. דבדידיה נמי קתני במתני׳ (פרה פי״ב מ״ט) חבור לטומאה ואינו חבור לזהיה. רשב״ם. טו. ומדרבנן הוא דגזרו דלהוי חיבור אפי׳ שלא בשעת מלאכה לטומאה ולא להזאה, משום היכר. תוס׳ הרא״ש. טז. ואזמל של רהיטני. תוס׳ הרא״ש. יז. פריך שפיר דאי חיבור הוא מדאורייתא לטומאה, גם להזאה יהא חיבור, ואם אינו חיבור כלל מדאורייתא, אמאי גזרו בו רבנן טומאה כלל. תוס׳ הרא״ש. יח. [ו]הה״ק, ואפי׳ תרצה לדחות דלאו חיבור הוא ולהכי לא הוי חבור להזאה, א״כ אפי׳ לטומאה נמי לא, דהא כל היכא דאמרת חבור לטומאה אמרי׳ נמי דה״ה להזאה. ריטב״ם.

מסורת הש״ס

ו) [עוקלין פ״ב מ״ג ע״ב], ז) [נר׳ הענין בנקר שלא תנן שלא הכוסכין והבגד שהוא תפור בכלאים חיבור לטומאה וכו׳], ג) כלים פ״ב מ״ג, ד) כלים פ״ה מ״ג, ה) לקמן נח: [שתי בריאות הן בתוספתא דכלים ב״מ פ״ג], ו) ובגיליה ז. פירש״י בפסו״מ בגע״ז ע״ש,

גליון הש״ס

גמ׳ עבדו בהו רבנן היכרא. לעיל דף עז ע״ל מיה דף לד ע״ל: תוס׳ ד״ה אי חיבור וכו׳ וצריכים זה לזה בשעת מלאכה. עי׳ ביה דף כג ע״ב תוס׳ ד״ה משום שלשה כלים:

לעזי רש״י

בשט״א (במסוה״ש). הכלבה (תפירה גסה). פליינ״א. מקצועה.

רב נסים גאון

אי בכירה דמו אפילו באויר נמי ליטמו. עיקר דילה משתכח בתורת כהנים וכל כלי חרש אשר יפול מהם אל תוכו, מתוכו הוא מיטמא ואינו מטמא מאחוריו כו׳. יכול אף הכלים יהו מיטמאין באויר כלי חרש, תלמוד לומר [האוכל] אוכלין מיטמאין באויר כלי חרס ואין הכלים מיטמאין באויר כלי חרס. ובפרק ב׳ מן מסכת כלים שנינו כלי חרס וכלי נתר טומאתן שוה ומטמאין באויר, ותמצא בפרק יציאות השבת (דף סז). והמשנה והתוסס׳ מליאה מענין זה. ובתלמוד בפרק ראשון מן שחיטת חולין (דף כד) שנו במשנה הטהור בכל הכלים טמא בכלי חרס, ובברייתא גרסינן ת״ר אויר כלי חרס טמא וגבו טהור.

רבינו חננאל

מפני שהוא מחובר בבגד, אבל מגופת החבית שאינה מן החבית עצמה מותר לפתחה בשבת. רמי ליה ר׳ ירמיה לר״ז שלל הכובסין כו׳ עד המקל שעשאו יד לקורדום כו׳. פירוש הכובסין שוללין יריעות זו עם זו כדי שיהו נוחין לכביסה ואינה תפירה אלא שלילה, מלשון [מ״ק כב.] על המתים כולן שולל לאחר שבעה. **ומשני** ליה ר׳ זירא מקל שעשאו יד לקורדום כיון שמשלים מלאכתו דזרק אותו מקל לבין העצים, אבל שלל של כובסין אע״פ ששלמה בכיסתן רוצה בשליליתן שמא יטנפו יחזור ויחזורום. מאן תנא כל המחובר לו הרי הוא כמוהו אמר רב ר״מ היא, ונדחה ופשוטה היא. ת״ר **מספורת של** פרקין, פי׳ שמתפרק זה מזה, וכן באיזמל של רהיטני, חיבור לטומאה ואם נטמא אחד נטמא האחר, ואינו חיבור להזאה. פרשה רבא דבר תורה בשעת מלאכה, כלומר בשעה שנגזז בהן חיבור הן לטומאה ולהזאה, שלא בשעת מלאכה אינן חיבור לא לטומאה ולא להזאה,

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

וגזרו על הטומאה שלא בשעת מלאכה. שיהא מיכור: **ועל הזאה שבשעת מלאכה.** שלא יהא מיכור. הלכך מיכור לטומאה לעולם ואין מיכור להזאה כלל: **נחין מחמת עצמן.** מתממות טפי מלחין ממחמת מעקרן שנופלין עליהן מעיבשו: ה"ג **מוכין נחין מחמת עצמן היכי משכחת לה: ממרטא דביני אטמי.** מצמר הנמרטו מבין ירכותיה של בהמה שהוא מלא זיעה והוא לח מעצמו. להכי קרי ליה מרטא דלאו בר גיזה הוא: **מתני' נעורת.** דק דק שנוערין מן הפשתן וקורין מרישט"ש: **פסורת.** שמנפיסים הגריס מן העליס: **וכפירות.** כגון מטין וקטניות: **כנפי יונה.** נופה: **גמ' שלא יפיה.** שיכול להעמיד עצמו בשעת הרוח: **שלא יישן בהן.** שמא יפיה לו ירלה קרי. אבל אם יכול להזהר שלא יישן בהן כל הגופים שקיים בהפסקה שיכולין להעמיד עצמן: **יעקרו אם מוחו.** שהוא מתח התפילין. יעקרו לשון ניקור עייניס[1]: **קסדור.** מניטרל"ל שהיה ממונה על כך: **כנפי יונה.** דמפרש לקמיה מפני שהם מלות והם מגינין לישראל והויא להם ככנפיס ליונה שהיא נמשלת ליונה והמלות ככנפיס: **כנפיה מגינות עליה.** מן הלנה ומכל עוף ואדם הבא עליה היא נלחמת ומכה בראש גפיה מה שאין כן בשאר עופות: **הרי הוא כזבל.** דמוסיף הכל: **מתני' שנחין.** עורות כמו הספסיטין[2] תרגום ושלח: **ומטלטלין אוכן.** בין שטמן בהן בין שלא טמן בהן דחזו למזגא עלייהו: **ואין מטלטלין אוכן.** דמוקלות הן לטווות ולחרוז: **כילד הוא עושה.** זה שטמן בהן כילד יטול קדרתו הוא"ל ואסור לטלטלן שהרי היא טמונה כולה בהן: **נועל ליפוי.** של קדרה שם תורת כלי עליה. ואף על גב שהן עליה לא איכפת לן דלא נעשית בשים להן אאין עשוי אלא לכסות קדרה: **רבי אלעזר בן עזריה אומר קופה מטה על גדה ונוטל.** כשבא ליטול הקדרה מטה הקופה על גדה: **שמא יטול.** הקדרה ויפלו הגחלין שמכאן ומכאן לתוך גומא שישבה בהן ואם יצטרך לחזור ולהטמינה לא יוכל לטלטל גחלין לכאן ולכאן ולעשות גומא להחזירה בתוכה: **נוטל ומחזיר.** בגמרא[3] מפרש לה: **גמ' שלחין של בעה"ב תנן.** דמותר לטלטלן שאין עומדין לימכר ולא קפיד עלייהו כי מטנפי ומחי למזגא עלייהו: **אבל של אומן.** שעומדות למוכרן קפיד עלייהו הלכך לא למזגא קיימי ואין מטלטלין אותן: שלא

ועל הזאה שבשעת מלאכה משום הזאה שלא בשעת מלאכה. תימה דהא גבי מקל שעשאו יד לקורדס קאמר דהוי מיכור לטומאה משמע אבל לא לזאה ואמאי והא לא שייך למגזר התם אטו שלא בשעת מלאכה כדאמר לעיל דאדם עשוי לזורקו בין העליס וי"ל דהתם לא הוי מיכור להזאה משום דאפילו בשעת מלאכה לא הוי מיכור דבר תורה דלא חשיב כלי בית יד בשום פעם כיון שהוא עשוי לזורקו כל שעה:

אבל לא בבסות לחה כו'. נראה דדבי אושעיא פליג אמתני': **באלישע בעל כנפים.** [8]להכי נקט אלישע דמסתמא כיון שנעשה לו גם בתפילין היה זהיר בהן והיה לו גוף נקי ומזה הטעם אין אנו יכולין ליפטר שהרי בזה אנו יכולין להזהר[2] ואין תימה על מה שמלוה זאת רפויה בידיו[3] שגם בימי חכמיס היתה רפויה כדתניא בפרק ר' אליעזר דמילה (לקמן קג.) ר"ש בן אלעזר אומר כל מצוה שלא מסרו עצמן ישראל עליה בשעת גזירת המלכות כגון תפילין עדיין היא רפויה בידם והא דאמרינן בפ"ק דלעלם הסנה (דף יח.) פושעי ישראל בגופן[4] קרקפתא דלא מנח תפילין אומר ר"ת דמיירי בחותן שעושין מחמת מרד ומדזין המלות ושותקין ברלועה שבידם וברלאשם[5] כדאמר ביומא (דף לו:) פשעים אלו המרדין[6] והא דאמר במדרש תפילין מפני מה לא החזיקו בהן מפני הרמאים אין נראה לר"י דמשום רמאין[7] נמנעו מלעשות מצוה[8] שלא ה"פ מפני מה לא החזיקו נאמנות באדם הממיח תפילין[9] וקאמר מפני הרמאין שהיו מניחין תפילין לרמות בני אדם כדמפרש התם מעשה בתלמיד אחד שהפקיד מעותיו אצל אחד שהיה מניח תפילין כשחבא בו אמר להד"ס אמר ליה אותו תלמיד לא לך הפקדתי אלא לתפילין שבא לאשך וא"ע שם: **אביי אמר שלא יפיח בהן.** שיוכל לשמור עצמו מלהפיח עד שיסיר תפילין כדפירש בקונט' אבל לא חיים שמא ישן ולאע"ג דפעמים לא יוכל ליזהר משינה ורבא מלריך גם שיכול להעמיד עצמו בשעה שתאחזו השינה שלא ישן פתאום ומיהו אביי נמי מודה לאסור ליישן בהן כדתניא בפרק הישן (סוכה כו. ופס) לאסור ליישן בתפילין בין שינת קבע בין שינת ערלי:

שלא יישן בהן. משום שלא יפיח בהן בשעת שינה או משום היסח הדעת אבל משום קרי אין לחוש[10] כדאמר בפ' הישן (נ"ז שם:) דא"ר יוסי ילדים לעולם חולנין מפני שרגילין בטומאה ופריך לימא קסבר ר' יוסי בעל קרי אסור להניח תפילין ומשני הכא בילדים ונשותיהם עמהם עסקינן

וגזרו רבנן על טומאה שלא בשעת מלאכה משום טומאה שבשעת מלאכה ועל הזאה שבשעת מלאכה משום הזאה שלא בשעת מלאכה: בזמן שהן לחין: איבעיא להו [1]לחין מחמת עצמן או דילמא לחין מחמת דבר אחר ת"ש לא בתבן ולא בזגים ולא במוכין ולא בעשבים בזמן שהן לחין אי אמרת בשלמא לחין מחמת דבר אחר שפיר אלא אי אמרת לחין מחמת עצמן מוכין לחין מחמת עצמן היכי משכחת לה ממרטא דביני אטמי והא דתני רבי אושעיא טומנין בכסות יבשה ובפירות יבשין אבל לא בכסות לחה ולא בפירות לחין כסות לחה מחמת עצמה היכי משכחת לה ממרטא דביני אטמי: **מתני'** [2]טומנין בכסות ובפירות בכנפי יונה ובנסורת של חרשים ובנעורת של פשתן [3]דקה רבי יהודה אוסר בדקה ומתיר בגסה: **גמ'** [4]א"ר יוחנן [5]תפילין צריכין גוף נקי [6]כאלישע בעל כנפים מאי היא אביי אמר שלא יפיח בהן רבא אמר שלא יישן בהן ואמאי קרי ליה בעל כנפים שפעם אחת גזרה מלכות רומי הרשעה גזירה על ישראל שכל המניח תפילין ינקרו את מוחו והיה אלישע מניחם ויוצא לשוק ראהו קסדור אחד ר"ן מפניו ורץ אחריו וכיון שהגיע אצלו נטלן מראשו ואחזן בידו אמר לו מה זה בידך אמר לו כנפי יונה פשט את ידו ונמצאו כנפי יונה לפיכך קורין אותו אלישע בעל כנפים [7]ומאי שנא כנפי יונה משאר עופות משום דאמתיל כנסת ישראל ליונה שנאמר [1]כנפי יונה נחפה בכסף וגו' מה יונה כנפיה מגינות עליה אף ישראל מצות מגינות עליהן: בנסורת של חרשין וכו': איבעיא להו רבי יהודה אנסורת של חרשין קאי או אנעורת של פשתן קאי ת"ש דתניא [2]רבי יהודה אומר נעורת של פשתן דקה הרי הוא כזבל ש"מ אנעורת של פשתן קאי ש"מ: **מתני'** [3]טומנין בשלחין ומטלטלין אותן בגיזי צמר ואין מטלטלין אותן כיצד הוא עושה [4]נוטל את הכסוי והן נופלות ר"א בן עזריה אומר קופה מטה על צדה ונוטל שמא יטול ואינו יכול להחזיר וחכ"א נוטל ומחזיר: **גמ'** יתיב ר' יונתן בן עכינאי ורבי יונתן בן אלעזר ויתיב ר' חנינא בר חמא בגייהו וקא מיבעיא להו שלחין של בעה"ב תנן אבל של אומן כיון דקפיד עלייהו לא מטלטלינן להו או דילמא של אומן תנן וכ"ש של בעה"ב אמר להו ר' יונתן בן אלעזר מסתברא של בעה"ב תנן אבל של אומן קפיד עלייהו אמר להו ר' חנינא בר חמא כך אמר ר' ישמעאל בר' יוסי אבא

שמא יבאו לידי הרגל דבר אבל משום קרי לא בעי למיסר: **נטלם מראשו.** ואף על גב דאמר בסנהדרין (דף עד: ופס) בשעת גזרת המלכות אפי' על מצוה קלה יהרג ואל יעבור ואפילו לשנויי ערקתא דמסאנא אסור הייגו משום דבשיגוי ערקתא מתנהג כעובד כוכבים ודומה שמוציא עצמו מכלל ישראל אבל הכא אינו עושה כלום[5] אלא שאין לו תפילין בראשו שעה אחת והרבה ישראל שאין להם תפילין כמותו: **כנפיה מגינות עליה.** אור"י דאמרינן במרדכי[6] כל העופות כשהן יגעין ניטוחין ע"ג סלע והיונה בשעה שהיא יגעה פורחת בחחת וניטוחת בחחת: **טומנין בשלחין ומטלטלין אותן.** הא דאמר בפ"ק דביצה (דף יח.) נותנין העור לפני הדורסן דהתירו סופן משום תחילתן פי' כדי שישחוט לצורך יו"ט אבל עור דמעבר יו"ט משמע התם דאסור לטלטל ובפרק כל כתבי (לקמן קנח:)[7]א קאמר אם מטלטלין תיק הספר עם הספר לא נטלטל עור אבל בשר אסור פירש"י בפרק כל כתבי (נ"ז שם)[8] דהכא מיירי בעור בהמה גסה והתם בעור בהמה דקה דלא חזי למזגא כולי האי ולפירושו האי דביצה נמי מיירי בעור בהמה דקה[9] והא דתנן בפ' כל כתבי (דף קכ.) פורסין עור גדי על גבי התבה[10] כו' צריך לומר לפי' המיירי כשיאבדו לישיבה [11]ור"ת מפרש דהכא מיירי ביבשין[12] דחזי למזגא עלייהו[13] והתם בלחין[14]: אבא

ועל הזאה שבשעת מלאכה משום הזאה שלא בשעת מלאכה. תימה דהא גבי מקל שעשאו יד לקורדס קאמר דהוי מיכור לטומאה משמע אבל לא לזאה ואמאי והא לא שייך למגזר התם אטו שלא בשעת מלאכה כדאמר לעיל דאדם עשוי לזורקו בין העליס וי"ל דהתם לא הוי מיכור להזאה משום דאפילו בשעת מלאכה לא הוי מיכור דבר תורה דלא חשיב כלי בית יד בשום פעם כיון שהוא עשוי לזורקו כל שעה:

אבל לא בבסות לחה כו'. נראה דדבי אושעיא פליג אמתני': **באלישע בעל כנפים.** [8]להכי נקט אלישע דמסתמא כיון שנעשה לו גם בתפילין היה זהיר בהן והיה לו גוף נקי ומזה הטעם אין אנו יכולין ליפטר שהרי בזה אנו יכולין להזהר[2] ואין תימה על מה שמלוה זאת רפויה בידיו[3] שגם בימי חכמיס היתה רפויה כדתניא בפרק ר' אליעזר דמילה (לקמן קג.) ר"ש בן אלעזר אומר כל מצוה שלא מסרו עצמן ישראל עליה בשעת גזירת המלכות כגון תפילין עדיין היא רפויה בידם והא דאמרינן בפ"ק דלעלם הסנה (דף יח.) פושעי ישראל בגופן[4] קרקפתא דלא מנח תפילין אומר ר"ת דמיירי בחותן שעושין מחמת מרד ומדזין המלות ושותקין ברלועה שבידם וברלאשם[5] כדאמר ביומא (דף לו:) פשעים אלו המרדין[6] והא דאמר במדרש תפילין מפני מה לא החזיקו בהן מפני הרמאים אין נראה לר"י דמשום רמאין[7] נמנעו מלעשות מצוה[8] שלא ה"פ מפני מה לא החזיקו נאמנות באדם הממיח תפילין[9] וקאמר מפני הרמאין שהיו מניחין תפילין לרמות בני אדם כדמפרש התם מעשה בתלמיד אחד שהפקיד מעותיו אצל אחד שהיה מניח תפילין כשחבא בו אמר להד"ס אמר ליה אותו תלמיד לא לך הפקדתי אלא לתפילין שבא לאשך וא"ע שם:

אביי אמר שלא יפיח בהן. שיוכל לשמור עצמו מלהפיח עד שיסיר תפילין כדפירש בקונט' אבל לא חיים שמא ישן ולאע"ג דפעמים לא יוכל ליזהר משינה ורבא מלריך גם שיכול להעמיד עצמו בשעה שתאחזו השינה שלא ישן פתאום ומיהו אביי נמי מודה לאסור ליישן בהן כדתניא בפרק הישן (סוכה כו. ופס) לאסור ליישן בתפילין בין שינת קבע בין שינת ערלי:

שלא יישן בהן. משום שלא יפיח בהן בשעת שינה או משום היסח הדעת אבל משום קרי אין לחוש[10] כדאמר בפ' הישן (נ"ז שם:) דא"ר יוסי ילדים לעולם חולנין מפני שרגילין בטומאה ופריך לימא קסבר ר' יוסי בעל קרי אסור להניח תפילין ומשני הכא בילדים ונשותיהם עמהם עסקינן

נטלם מראשו. ואף על גב דאמר בסנהדרין (דף עד: ופס) בשעת גזרת המלכות אפי' על מצוה קלה יהרג ואל יעבור ואפילו לשנויי ערקתא דמסאנא אסור הייגו משום דבשיגוי ערקתא מתנהג כעובד כוכבים ודומה שמוציא עצמו מכלל ישראל אבל הכא אינו עושה כלום[5] אלא שאין לו תפילין בראשו שעה אחת והרבה ישראל שאין להם תפילין כמותו: **כנפיה מגינות עליה.** אור"י דאמרינן במרדכי[6] כל העופות כשהן יגעין ניטוחין ע"ג סלע והיונה בשעה שהיא יגעה פורחת בחחת וניטוחת בחחת: **טומנין בשלחין ומטלטלין אותן.** הא דאמר בפ"ק דביצה (דף יח.) נותנין העור לפני הדורסן דהתירו סופן משום תחילתן פי' כדי שישחוט לצורך יו"ט אבל עור דמעבר יו"ט משמע התם דאסור לטלטל ובפרק כל כתבי (לקמן קנח:)[7]א קאמר אם מטלטלין תיק הספר עם הספר לא נטלטל עור אבל בשר אסור פירש"י בפרק כל כתבי (נ"ז שם)[8] דהכא מיירי בעור בהמה גסה והתם בעור בהמה דקה דלא חזי למזגא כולי האי ולפירושו האי דביצה נמי מיירי בעור בהמה דקה[9] והא דתנן בפ' כל כתבי (דף קכ.) פורסין עור גדי על גבי התבה[10] כו' צריך לומר לפי' המיירי כשיאבדו לישיבה [11]ור"ת מפרש דהכא מיירי ביבשין[12] דחזי למזגא עלייהו[13] והתם בלחין[14]:

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פ"ל מהלכות שבת הלכה ה:
יב ב מיי' פ"ל מהלכות שבת הלכה ו טוש"ע אח"ח סימן רמז סעיף ב:
יג ג מיי' פ"ל מהלכות תפילין הלכה טו סמג עשין סב טוש"ע אח"ח סימן לז סעיף ב ג:
יד ד מיי' פ"ל מהלכות שבת הלכה ה:
טו ה מיי' פ"ל מהלכות שבת שם ופכ"ו הל' יב סמג לאוין סה טור שו"ע אח"ח סימן רנט סעיף ה:

תורה אור השלם

ו אם תִּשְׁכְּבוּן בֵּין שְׁפָתָיִם כַּנְפֵי יוֹנָה נֶחְפָּה בְכֶסֶף וְאֶבְרוֹתֶיהָ בִּירַקְרַק חָרוּץ:
תהלים סח יד

לעזי רש"י

ארישטי"ש. נעורת.
מנישטרא"ל [מיניסטרי"ל]. פקיד, שוטר.

מוסף תוספות

א. למניח תפילין בעלמא קאמר שצריך שיהא נקי בגופו כאלישע וכמו שמפרשי אביי ורבא. תוס' הרא"ש. ב. מהמחה ומשינה. תוס' הרא"ש. ג. בדור הזה. תוס' הרא"ש. ד. כגון. תוס' הרא"ש. ה. שמגונות עליו. תוס' ר"ת יח. ד"ה קרקפתא. ו. אבל אם ירא להניח משום דבעינן גוף נקי כאלישע בעל כנפים וכו' והוא דואג כל שעה שמא לא יוכל ליזהר לשמרה בטהרה ובקדושה, הא דאי אין עליו דין פושעי ישראל בגופו. תוס' ר"ת יח. ד"ה קרקפתא. ז. שמראין עצמן כחסידים. תוס' הרא"ש. ח. ומחמת זה רפויה היא בידם. תוס' הרא"ש. ט. דבעל קרי אינו אסור בהן. לשב"ש. י. [ד]במה שנוטל התפילין מראשו אינו נראה בגרי. תוס' הרא"ש. יא. גבי 'מפשיטין את הפסח עד החזה'. תוס' זבחים לג: ד"ה מנין. יב. כי ההיא דכל כתבי דגבי פסח. תוס' זבחים לג: ד"ה מנין. יג. ומגדל, מפני שהוא כמחרך, דאלמא עור גדי בר טלטול הוא. ריטב"ש לקמן קנח: ד"ה אמר רב אשי. יד. ואפי' דבהמה דקה. הג"מ. טו. ובו דרך העולם להטמין. ריטב"ש לקמן קנח: ד"ה אמר רב אשי. טז. שהרפשט הוים. ריטב"ש לקמן קנח: ד"ה אמר רב אשי. [ד]לא חזו למזגא עלייהו. הג"מ. ולפר"ת את"ש [ההיא דפורסין עור של גדין], דמיירי ביבשין כי [הכא]. תוס' זבחים לג: ד"ה מנין.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

אבא שלחא. פר"ח ואמר הביאו לי שלחין בשבת[א] והלכה כר' יוסי דקי"ל מעשה רב[ב] וכן נראה לפי כחול מיירי כדפי' בקונט' ולא מיירי דליה אלא לאומן נמי לא קפיד טפי הוה ליה לאתויי דר' יוסי אבוה דשרי לקמן בהדיא של אומן[ג]: **לא אמרו עבודין אלא לענין טומאה בלבד.** פרש"י שאין עור מקבל טומאה עד לאחר עיבוד ואם תאמר והא אמר בזבחים בפ' דם חטאת (דף לג: ושם)[ד] מניין לרבות עור משהופשט תלמוד לומר אשר יזה עליה תכופים יכול אף עור שלא הופשט תלמוד לומר נגד מה נגד מקבל טומאה אף כל דבר המקבל טומאה משמע דעור משהופשט מקבל טומאה[ה] ויש לומר דהתם כשיחדו לישיבה והכא כשלא יחדו[ו] ואפ"ה מוחר לטלטלו בשבת והא דאמר רבא ברים כל הכלים (לקמן קכג.) מדלענין טומאה לאו מגא הוא לענין שבת נמי לאו מגא הוא גבי מחט שניטל חורה או עוקלה[ז] ס"ק מדלענין טומאה לאו מגא הוא אפי' ע"י יחוד דניטל חורה או עוקלה טהורה ולא מהני בה יחוד והא דתנן במסכת כלים בפרק י"ג (משנה ה) מחט שניטל חורה או עוקלה טהורה ואם התקינה למיתות טמאה אומר ר"י דהתם מיירי כשעשה בה שום שינוי ותיקון למיתות אבל בימות בעלמא למיתות אינה טמאה אבל היכא דהוי מגא לענין טומאה ע"י יחוד לגבי שבת הוי מגא בלא יחוד וכן משמע התם דקאמר תרגמא אביי אליבא דרבא בגלמי דזימנין דמימלך עליהו ומשוי להו מגא להכי מוחר לטלטלה אע"ג דאכתי לא אימלך עלה והיא טהורה:

ארבעים אבות מלאכות חסר אחת כנגד מי. דהכנה מלאכות יש דממין להדדי והוה לן למחשביהו חולן כאחת כדפרין בפרק בלל גדול (לקמן עג:) היינו זורה דהיינו בורר היינו מרקד ומשוס חילוק מועט שביניהם לא הוה מחלקינן להו אי לאו דקים להו דל"ש מלאכות הן כנגד שוס דבר לכך בעי כנגד מי:

כנגד כל מלאכה שבתורה. לכאורה נראה דליף ממי ממשכן שהרי לכך נסמכה פרשת שבת לפרשת משכן ועוד אי לא ליף ממשכן א"כ היכי ידעינן לדיה הי עינהו אבות מלאכות והי תולדות[ח] דאין סברא לומר שמדעתם בירלו מלאכות המשובות ועשאום אבות[ט] ועוד דבהדיא תנן לקמן בהזורק[י] המושיט חייב שכך היתה עבודת הלוים[כ] אלא[יא] לפי שיש[יב] מלאכות דומות זו לזו[יג] ואינו עושין שתיהן אבות כגון מרקד ובורר לכך[יד] חלקום חכמים להשליש מנין מלאכות שבתורה הואיל וחלוקות קצת זו מזו ואי אפשר לומר כן דלא פליג מדקאמר בסמוך תניא כמ"ד כנגד עבודות המשכן משמע דפליגי ועוד למאן דלית ליה דרשא דמלאכת ומלאכה מנא ליה דחשיב זורה וברור בשמים ועוד לקמן משמע דמטעם דכנגד עבודות המשכן גרירה[טו] אית לן לאחשוביהו בתרתי דקתמר אביי ורבא בפרק כלל גדול (לקמן עג:) כל מלאכה דהוה במשכן אע"ג דאיכא בה כלל גדול (לקמן עג:) **הם העלו קרשים כו'.** אפילו רבנן דפליגי אר"י בר' יוסי ברבי יהודה[טז] גבי נעץ קנה ברשות הרבים ובראשו מרקלת אע"פ שתתחיה רשות הרבים ובריש כל גגות (שילוחין פט.) [ד"ה בתחילות] האריכתי יותר: **ואתם אל** תכניסו. ואפ"ה לא הויא אב כדפרישית לעיל (דף ג.) [ד"ה פשטן]: אלא

אבא שלחא הוה [א]ואמר הביאו שלחין ונשב עליהן מיתיבי [ב]נסרין של בעה"ב מטלטלין אותן ושל אומן אין מטלטלין אותן ואם חישב לתת עליהן פת לאורחין בין כך ובין כך מטלטלין שאני נסרים דקפיד עלייהו ת"ש עורות בין עבודין ובין שאין עבודין מותר לטלטלן בשבת לא אמרו עבודין אלא לענין טומאה בלבד מאי לאו לא שנא של בעל הבית ולא שנא של אומן לא של בעה"ב אבל של אומן מאי אין מטלטלין אי הכי הא דתני ולא אמרו עבודין אלא לענין טומאה בלבד לפלוג וליתני בדידה בד"א בשל בעה"ב אבל בשל אומן לא כולה בבעל הבית קמיירי כתנאי עורות של בעה"ב מטלטלין אותן ושל אומן אין מטלטלין אותן ר' יוסי אומר אחד זה ואחד זה מטלטלין אותן: הדור יתבי וקמיבעיא להו הא [ג]דתנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת כנגד מי אמר להו ר' חנינא בר חמא כנגד עבודות המשכן אמר להו ר' יונתן בר' אלעזר כך אמר רבי שמעון ברבי יוסי בן לקוניא כנגד [ד]מלאכה מלאכתו ומלאכת שבתורה ארבעים חסר אחת בעי רב יוסף [ו]ויבא הביתה לעשות מלאכתו ממנינא הוא או לא א"ל אביי וליתי ספר תורה ולימני מי לא [ז]אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן לא זזו משם עד שהביאו ספר תורה ומנאום אמר ליה כי קא מספקא לי משום דכתיב [ח]והמלאכה היתה דים ממנינא הוא והא כמאן דאמר[ט] לעשות צרכיו נכנס או דילמא ויבא הביתה לעשות מלאכתו ממנינא הוא והאי והמלאכה היתה דים הכי קאמר דשלים ליה עבידתא תיקו תניא כמאן דאמר כנגד עבודות המשכן דתניא אין חייבין אלא על מלאכה שכיוצא בה היתה במשכן הם זרעו ואתם לא תזרעו הם קצרו ואתם לא תקצרו הם העלו את הקרשים מקרקע לעגלה ואתם לא תכניסו מרה"ר לרה"י הם הורידו את הקרשים מעגלה לקרקע ואתם לא תוציאו מרה"י לרה"ר הם הוציאו מעגלה לעגלה ואתם לא תוציאו מרה"י לרה"י מרה"י לרשות היחיד מאי קא עביד אביי ורבא דאמרי תרוויהו ואיתימא רב אדא בר אהבה מרשות היחיד לרה"י דרך רשות הרבים: בגיזי צמר ואין מטלטלין: אמר רבא [י]לא שנו אלא שלא טמן בהן אבל טמן בהן מטלטלין אותן איתיביה ההוא מרבנן בר יומיה לרבא טומנין בגיזי צמר ואין מטלטלין אותן כיצד הוא עושה נוטל

שלחא הוה. אומן לעבד עורות: **ואמר.** בחול: **הביאו שלחין ונשב עליהן.** אלמא לא קפיד: **דקפיד עלייהו.** שמא יתקלקלו: **ולא אמרו עבודין.** לא החזיקו לחלק בין עבודין לשאין עבודין: **אלא לענין טומאה.** דעבודין מקבלין טומאה ולא שאין עבודין: **לפלוג בדידה.** בטלטול גופיה איכא לפלוגי בשל אומן בין עבודין לשאין עבודין דעבודין קפיד עלייהו: **בד"ל.** דעבודין מותר לטלטלן בשל בעה"ב אבל של אומן מאחר שעבדן קפיד עלייהו: **כולה בבעה"ב דאיירי.** ומהדר ליפלוגי בבעה"ב דאיירי ביה ולא אשכח לפלוגי אלא לענין טומאה ואי שבקיה לבעה"ב דאיירי ביה ונקט אומן [כ]מפקקה למילתיה טפי מהשתא: **הדור יתבי.** הגן רבנן לדעיל: **כנגד עבודות המשכן.** אותן המנויות שם בפרק כלל גדול[ל] היו צריכין למשכן ופרשת שבת נסמכה לפרשת מלאכת המשכן ללמוד הימנה: **שבתורה.** שבתוכים בכל התורה והכי קאמר קרא (שמות כ) לא תעשה כל מלאכה כמנין כל מלאכה שבתורה: **לא זזו משם.** [מ]לא יזענא היכא איתמר. ומיהו [אפשר][נ] לענין וי"ו דגמון אתמר מדפרכינן לה נמי בקדושין[ס] גבי וי"ו דגמון ומתרגינן אינהו הוו בקיאי בחסרות ויתרות ש"מ לענין אותיות איתמר והכא ליכא לשנויי הכי: **משום דכתיב והמלאכה היתה דים.** ואי מיגין לתרוייהו הוו ארבעים ומדתנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת אינהו איכא חד דלא למיגיא ובהני תרי דאיכא למימר דלא מלאכה גינהו ולא ידענא הי מיגייהו נפיק והכי קא מיבעיא ליה והמלאכה היתה דים ממנינא היא ומלאכה ממש קאמר והכי קאמר המלאכה שהיו עוסין היו עוסין די לא פחות מן הלורך ולא יותר מן הלורך כגון לידודי עסין לציפוי הקרסים לדי היו מרדדין אותם וכן בטויי של יריעות[ע] והאי לעשות מלאכתו הוא דמפיק ומסייע למאן דאמר במסכת סוטה (לו:) לעשות לרביו נכנס לסכך עמה אלא שנראתה לו דמות דיוקנו של אביו ואמר לו עתידין אחיך ליכתב על אבני אפוד לזוגך שימתה שמך מביניהם כו' לו דילמא אי לעשות מלאכתו מלאכה ממש הוא ומסייע לה לאידך: **והאי והמלאכה היתה דים.** לאו מלאכה היא אלא כדמשמע קרא בהנאת נדבה וכמאן דאמר שיימא ליה עבידתא מלאכת ההנאה שלא היו צריכין עוד וכל מידי דרמי עליה דאינש קרי ליה עבידתא כדאמרינן במסכת סוטה (דף לג.) בטילת עבידתא דאמר שנאה לאיתויא להיכלא ואיתו אלא נצא מלאמה להחריב: הם זרעו וקצרו סמנין לצבוע תכלת ועורות אילים וטחנו ולבו נמי סמנין לצבוע. ואופה דקתני בגמרי בלאכות מלאכות הוא דיבוא סמנין אלא דנקט סידורא דפת והכי מפרש בפרק כלל גדול (לקמן דף עד:): **קריקע.** רשות היחיד שבגוהה ר' ורחבה ד': **דרך רשות הרבים.** דאויר שבין העגלות רשות הרבים: **אבל טמן בהן מטלטלין אותן.** קס"ד השתא דמילי מילי קתני מתניתין ולא אהני דטמן בהן קאי: **הסוא מרבנן בר יומיה.** אותו היוס בא לבית מדרשו תחלה[פ]: נוטל

[א] מיי' פכ"ו מהלכות שבת הלכה יב סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן יח ב סס סעיף כה:
[ב] מיי' פכ"ו מהלכות שבת סח סמג סס טור שו"ע א"ח סימן רנו סעיף ב:

מוסף תוספות

א. רר' יוסי לטעמיה דאמר לקמן ״א״ זה וא״ זה מטלטלין אותן״. ממנ״ן. ב. דאי לאו דקים לי׳, לא הוה עביד מעשה. ממנ״ן. ג. דבריית״א דלקמן ״ר׳ יוסי אומר אחד זה ואחד זה מטלטלין אותן״, יותר מפורשת להביא ראיה מזה. ממנ״ן. [אלא] שאמר כן בשבת, ומשום דמעשה רב הביאוה לזה, ולא הביאו מתניתא דלקמן. ריטב״ם. ד. גבי דם חטאת שניתז על העור. ריטב״ם. ה. ואפ״י שאינו עבוד. ריטב״ם. ו. דאחר עיבוד, אפ״ר מחשבה לא בעי אבל קודם עבוד בעי מחשבה. תוס׳ זבחים לג: ד״ה ממנ״ן. ז. [וקשה] כיון דשאינם עבודין אינם מקבלים טומאה, היאך ניטלין בשבת, נימא מדלגבי טומאה לאו מגא הוא, לענין שבת נמי לאו מגא הוא, [וי״ל]. ריטב״ם. ח. דבשלמא לת״ק כל מלאכה דהויא במשכן הויא אב, ואידך תולדה, כדאיתא לקמן בפ׳ הזורק (צו:). ריטב״ם. ט. עד שהשלימום לל״ט, והשאר עשאום תולדות. תוס׳ כלא״ם. י. אלמא ממשכן לפנין. מ׳ הר״ן. ולא אתו (כולהו) דלא כר״ש בר יוסי. ריטב״ם. יא. ודאי כולהו מודו דממשכן לפנין, אלא. תוס׳ כלא״ם. למר גמר כולה מילתא [מנינא ומלאכות. שיטה לבר״ן] ממשכן, ולמר וכו׳ (ש)מצאו להן סמך במנין מלאכות שבתורה, וכיון שידעו מנין, למדו חשיבותן ממשכן. ממנ״ן. ולא הוצרך ללמוד ממלאכה ומלאכת הכתובים בתורה אלא. ריטב״ם. יב. בל״ט מלאכות שמנו חכמים. ריטב״ם. יג. שהיה נראה למנותם אחת. ריטב״ם. יד. הוצרכנו לומר שכנגד ל״ט מלאכות הכתובות בתורה הם, ואינם ל״ט אם לא תמנה לאלו בשלש. ריטב״ם. טו. (ד)בלאו דרשא דמלאכה ומלאכות. תוס׳ כלא״ם.

רב נסים גאון

ולא אמרו עבודין אלא לענין טומאה בלבד. עיקר דליה משתכח במסכת חולין בפ׳ העור והרוטב (דף קכב) וכולן שעיבדן או שהילך בהן כדי עבודה טהורין. ובתוספתא וכולן שעיבדן ושהילך בהן כדי עבודה טהורין משום עור. **אותיבה ההוא מרבנן בר יומיה לרבא.** זה התלמיד אמרו עליו באותו היום נכנס לבית המדרש על כן קרו ליה בר יומיה. וכיוצא בו אמרנו בשחיטת קדשים (זבחים פ״ה דף נז) היה שם תלמיד אחד שבא לשמש לבית המדרש ור׳ יוסי הגלילי שמו. וכבר היה רב אידי אבוה דר׳ יעקב בר אידי הוו קרי ליה בר בי רב דחד יומא, כמו שאמרו [חגיגה דף ה] רב אידי אבוה דר׳ יעקב בר אידי הוה רגיל דהוה אתי תלתא יתרין באורחא, הוה קאי חד יומא בבי רב דהדר אזיל תלתא יתרין באורחא הוה קאי חד יומא באשפיזיה דהדר אתי, הוה קא קרו ליה בר בי רב דחד יומא. חלש דעתיה קרי אנפשיה [איוב יב] שחוק לרעהו אהיה, אמר ליה ר׳ יוחנן במטותא מינך לא תעניש רבנן, נפק ר׳ יוחנן ודרש [שעיה נח] ואותי יום יום ידרושון וכי ביום דרשין אותו ובלילה אין דורשין אותו, אלא לומר לך כל הנוסק בתורה אפילו יום אחד בשנה לשמה מעלה עליו הכתוב כאילו עוסק כל השנה כולה. סליק פרק במה טומנין

[ב] [ועי׳ תוי״ט שבת פ״ז מ״ב קד״ה אבות ועי׳ תיקוטי רמב״ן והרב״ם כשם פירי״ם].
[ג] קידושין ל. ע״ש, ד) סוטה לו:, ה) ס״פ מספקת.
[ו] [לקמן עג.], ז) כפ״ז ליתה לאסכר, ח) [דף ל.], ט) [ע׳ רש״י כנ״ל], י) [ע׳ תוי״ט לה׳ כל מיהי הוה לרבי לי׳ בר בי רב דחד יומא בגיגה ה: עירן], כ) [דף לז.], ל) [לעיל ה. לקמן קח.].

תורה אור השלם

1 וַיְהִי בְּהִיוֹם הַזֶּה וַיָּבֹא הַבַּיְתָה לַעֲשׂוֹת מְלַאכְתּוֹ וְאֵין אִישׁ מֵאַנְשֵׁי הַבַּיִת שָׁם בַּבָּיִת: בראשית לט יא
2 וְהַמְּלָאכָה הָיְתָה דַיָּם לְכָל הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהוֹתֵר: שמות לו ז

גליון הש"ס

רש"י ד"ה לא זזו לא ידענא בו׳. עיין בכרכות דף כה ע"ב רש"י ד"ה מאן שמעת ליה וש"נ:

מוסף רש"י

לא זזו משם. לא איתפרס היכא (קדושין ל.).

רבינו חננאל

אבא שלחא, פירוש פושט עורות היה. וקבלנו מרבותינו דהילכתא כר׳ יוסי דקיי״ל מעשה רב. ואמר ר׳ ישמעאל בר׳ יוסי אבא שלחא הוה ואמר הביאו שלחין ונשב עליהן. נמצא כי עשה מעשה כשמונעתו דתניא עורות של בעל הבית מטלטלין אותן, של אומן אין מטלטלין אותן, ר׳ יוסי אומר זה וזה מטלטלין. הילכך עורות של אומן הואיל דראויין לישב עליהן ואין נפסדין אינו מקפיד עליהן ומותר לטלטלן, אבל נסרין של אומן הואיל ואם ישב עליהן נפגמין הלכך קפיד עליהן ואסור לטלטלן. **אמר** ר׳ חנינה הא דתנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת כנגד עבודות המשכן. ותניא כוותיה אין חייבין אלא על מלאכה שכיוצא בה היתה במשכן, כיצד הן זרעו וקצרו והעלו קרשים מקרקע לעגלה אתם לא תזרעו ולא תקצרו כו׳. הא דתנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת כו׳, וא״ר יונתן בן אלעזר כנגד מלאכת ומלאכה שבתורה)

והן ס״א, כשתוציא ג׳ מלאכות הכתובין בויכולו השמים, וד׳ שכתוב בהן ועשית ויעשה ותעשה, ולרגל המלאכה, וי״ג שכתוב כל מלאכת עבודה הרי כ״א, נשארו מ׳ ובכללם ששת ימים תאכל מצות וכו׳ לא תעשה מלאכה. ולמה זכה, כי בפירוש אמרו בתלמוד א״י שבא זה הכתוב להשלים ל״ט מלאכות בתורה. ויש מי שמוציא מכלל אלו מ׳, ויבא יוסף הביתה לעשות מלאכתו, ונשארו ל״ט. ויש מי שמוציא המלאכה היתה דים, ולדברי הכל נשארים ל״ט מלאכות. **פיס׳ בגיזי צמר** ואין מטלטלין אותן.

ח) כ״ק ב. לקמן עג. וש״ק, ט) [ועי׳ תוי״ט שבת פ״ז מ״ב קד״ה אבות ועי׳ תיקוטי רמב״ן והרב״ם כשם פירי״ם], י) קידושין ל. ע״ש, יא) סוטה לו:, יב) ס״פ מספקת, יג) [לקמן עג.], יד) כפ״ז ליתה לאסכר, טו) [דף ל.], טז) [ע׳ רש״י כנ״ל], יז) כפ״ז ליתה לה׳ כל מיהי הוה לרבי לי׳ בר בי רב דחד יומא בגיגה ה: עירן], יח) [דף לז.], יט) [לעיל ה. לקמן קח.],

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

נוטל את הכיסוי. אלמא בהנך דטמן נמי קאסר לטלטולי אגא על ידי כיסוי: **יחדן להטמנה.** לעולם: **רבינא אומר.** לעולם כדקאמר רבא אם טמן בהן מותר לטלטלן דיחדן להכי דמו וכבא לאו דאמתניתין קאי דאמתניתין בגיזין של הפתק דודאי אמתיל מסא ולא יחדן לכך: **הפתק.** מערכה גדולה שעורכין ומושיבין להקלותן לסחורה שקורין ט"ס בין של בגדים בין של למר בין של תגרים ובשר מלוח: **חריות.** ענפים קשים כעץ. משסוקשו שדרותיו של לולבין ונפלו עלין שלהן קרי להן חריות: **שגדרן.** כל (לקיטת) [קלילת] תמריס קרי גדילה: **צריך לקשר.** לקשרם יחד מבעוד יום להוציא שלשיבה עומדים ואם לא קשרם יחד אסור לטלטלן למחר דלא הוי יחוד במחשבה: **וכי אסי אמר יבש.** עליהן מבעוד יום: **ואע"פ שלא חישב.** עליהן ליבש למחר גלי דעתיה דליבשה קיימי: **פקורין.** פשתן סרוח שנותנין על המכה: **בגיפא.** למר מנוסך הייתן על המכה: **בומן שלבנן בשמן.** גלי דעתיה דלמכה קיימי להייתן עליה בשבת דלאו לרפואה ניתנו אלא שלא ישרטו מלבושיו את מכתו והוה ליה כמלבוש דעלמא. אבל לא לבנו בשמן דלאו מלבוש הוא ליה משאוי ואין יוצאין בו לר"ה: **ואם יצא בהן בו'.** היינו כרב אסי דאמר יבש אע"פ שלא קשר ולא חישב: **אף אנן נמי תנינא.** כרב אסי: **קש.** שתמיה לטיגא קאי לגבנים או להסקה ומוקצה הוא ואסר היה נתון על המטה ולא לשבב עליו ואם בשבת לשבב עליו והולך לנענעו ולשוטטו לשכיבה שלא יהא צובר וקשה: **לא ינענעו בידו.** שאסור לטלטלו: **אבל מנענעו בגופו.** כלאחר יד: **או שהיה עליו כר או סדין.** ששבב עליו מבעוד יום ואע"פ שלא יחדו לכך ולא חישב עליו דהיינו כרב אסי: **ומאן תנא.** דלעיל דאמר צריך לקשור ופליג אדרבן שמעון: **ולא ידענא.** זעירי קאמר לה: **דעורידי.** ולא יכלו לקשור מבעוד יום והתם הוא דאתי בלא קישור אבל בעלמא לא: **מכניס מלא קופתו עפר.** לכסות בו צואה וזוק ומערה העפר בציתו לאחר ונוטלו תמיד לכל צרכיו: **והוא שייחד לו קרן זוית.** דהוי כמוכן ועומד לכך אבל נתנו בחמלא ביתו למדרס רגליס הרי הוא בטל לגבי קרקעית הבית ומוקצה ואסור: **לרבן שמעון.** דאתי בחשבה בעלמא שאין מעשה מוכיח שעומד לעשות לרביו: **דבר מעניד מעשה.** שבן מעשה הוא שיכול לעשות בו מעשה הוכחה: **לימא רבנאי.** הא דרב יהודה במידי דלאו בר מעשה: **חפין.** משפשפין את הכלים בשבת לאחמן: **חוץ מכלי לסף בגרסקון.** כמין עפר שגדל בחבית של יין וקורין לו אלו"ס והוא עיקר תקון כלי כסף וגורר אותו שהכסף רך והוא ממתק שהוא אב מלאכה: **אבל נפר וחול מותר.** דלא גריר ליה לכסף: **מאי לאו.** הא דתניא אסור לאו משום דגריר ליה אלא משום מוקצה קאסר ליה ותנא דשרי כגון שהכניס מלא קופתו לכך ועירה על גבי קרקע ומאן דאסר קסבר בעינן מעשה וזה לא יכול: **לא דכולי עלמא.** במידי דלאו בר מעשה לא בעינן מעשה דאית ה' דרב יהודה וטעמא מאן דאסר דזימנין דגריר ואף על גב דלא מיכוין לגרור אסור כרבי יהודה דאמר דבר שאין מתכוין ומאן דשרי כר"ש. ומיהו גרתקון אסור דודאי גריר ומודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות [לקמן עה.]: **לא יחוף בהן.** בנתר וחול שעדו בשבת מפני שמשירו:

אלא אי איתמר כו'. אין גירסא זו נכונה דלבאורה משמע שלרבא עצמו היה מקשה וטפי הוי ניחא לי הוה גרס אלא אמר רבא אבל לפי זה הוה צריך לומר דרבינא לפלוגי אמתא: **רבינא אומר בשל הפתק שנו.** ומילתא דרבא דקאמר מעיקרא ובשאינה של הפתק ותימה דרבא קאמר לא שנו משמע דאמתניתין קאי והא מתניתין מיירי בשל הפתק[א] וי"ל דרישא מיירי בכל גיזי צמר בין של הפתק בין שאינם של הפתק דאין מטלטלים אותן וקאמר רבא לא שנו בהנהו שאינה של הפתק אלא שלא טמן בהן אבל טמן בהן מטלטלים אותן והא דקתני סיפא כילד הוא עושה כו' בשל הפתק קאמר ואע"פ שטמן בהן אין מטלטלין כיון שלא הזמינן[ב]:

ורב אסי אמר יבש אע"פ שלא קשר ושלא חישב. רבינו שמשון הזקן פסק כרב אסי מדקאמר בסמוך רב אסי שהוא בתראה מתני' נמי דיקא[ג] ור"ת פוסק כרב מכח קושיא כמו שמפורש בפרק כל הכלים (לקמן דף קכו. בד"ה ר"י אומר ושם):

בפקורין ובציפא. פר"ח כיפה שיש בה שער ומותנין אותה בראש הקדח ונראה שהוא שער לאסו: **אבל לא צבען בשמן אין יוצאין בהן.** לאו דוקא אין יוצאין דאפילו לטלטלה אסור לפי שאינם מוכנים אלא נקט אין יוצאין אגב רישא ובסמוך נמי דקאמר אבל יצא בהן שעה אחת מבעוד יום לאו דוקא יצא להוא הדין יבש בהן בציתו[ד]:

ואם יצא בהן שעה אחת כו'. אע"פ[ה] שלא צבע ולא חישב היינו כרב אסי דאמר יבש אע"פ שלא חישב ולא קישר קשה לר"י רישא דקתני יוצאין בהן בזמן שצבען מאי טריא צבען אפילו חישב נמי דהא כיון דמתיר יצא אע"פ שלא צבע ולא חישב כל שכן חישב[ה] ולא צבע דלבאורה ישיבה גרועה ממחשבה וכן נמי יצאה ומיירי דאפי' דקאמר צבען לא לצאת בהן בשבת אלא כדי לצאת בהן מבעוד יום ואמר כך נמלך[ו] ואפ"ה יכול לצאת בהן בשבת:

ולא ידענא אי בית האבל הוה. פי' אי משום בית האבל התיר אי משום בית המשתה[ז]: רבי יהודה [ח]מכנים אדם מלא קופתו עפר ועושה בה כל צרכו דרש מר זוטרא משמיה דמר זוטרא רבה [ט]והוא שיחד לו קרן זוית אמרו רבנן קמיה דרב פפא כמאן כרבן שמעון בן גמליאל דאי כרבנן האמרי בעינן מעשה אמר להו רב פפא אפילו תימא רבנן עד כאן לא קאמרי רבנן דבעינן מעשה אלא מידי דבר עבידא ביה מעשה אבל מידי דלא בר מיעבדא ביה מעשה לא נימא כתנאי בכל [י]חפין את הכלים חוץ מכלי כסף בגרתקון [כ]הא נתר וחול מותר והתניא [כא]נתר וחול אסור מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר בעינן מעשה ומר סבר לא בעינן מעשה לא דכולי עלמא לא בעינן מעשה ולא קשיא [כב](הא רבי יהודה הא ר' שמעון) הא [כג]רבי יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור הא ר' שמעון דאמר [כד]דבר שאין מתכוין מותר במאי אוקימתא להא דשרי כר"ש אימא סיפא אבל לא יחוף בהם שערו ואי ר"ש משרא קשרי דתנן

נזיר

א) [תוספתא פ"ד], ב) לקמן קכה: קכו:, ג) [עי' תוס' לקמן קכה: סד"ה וחזדן], ד) [תוספתא פ"יז], ה) רש"ל מ"ז ע"ש, ו) לקמן קמא, ז) ביצה ח., ח) [תוספתא' ביצה פ"ד], ט) [מ"מ מ"ז], י) [נעיל מלח:], כ) [שם וש"נ], כא) [רש"ל], כ) שלא לצנן ולא כרכן בתמיהה והייתו כרב אסי כל"ל.

לעזי רש"י

ט"ש. ערמה.
אלו"ם. צָרִיף (אלום).

מוסף רש"י

שגדרן לעצים. שתתקן לאיסקר (לקמן קכה:). צריך לקשר. מערב שבת (שם). הקש שעל גבי המטה. ומתמה להסקה ומוקצה הוא ומא לבשב עליו ומנענעו כדי שיהא לף ורך לשבב. לא ינענעו בידו. דמוקצה הוא, אבל מנענעו בגופו. בכתפיו וטלטול מן הצד הוא אלא שמיה טלטול (לקמן קמא.). **או שהיה עליו כר או סדין.** דגלי דעתיה דאסקלים לשכיבה מעתה מותרת כלי עליו (שם). **מכניס אדם מלא קופתו עפר.** בשבת ומותנו במקום אחד, ועושה בה כל צרכיו. ולא אמרינן בעלה לה לגני קרקע הבית אילדי דזוטרא (ביצה ח.). **והוא שיחד לו קרן זוית.** ולא שעתה, דמוכחא מילתא דלגרכיו קא בעי לה, ובעפר תיתות קאמר שאינו מוסקר לא אפירה ולא מיתה אלא הכנה (שם).

מוסף תוספות

א. ואפ' טמן בהן אין מטלטלין אותן. מי' הכ"ל. ב. להטמנה. תוס' הכ"ל. מיהו ייחדן להטמנה אפי' בשל הפתק מטלטלין אותן. מי' הכ"ל. ג. [אע"ג] דישיבה שלא בהזמנה גרועא מהזמנה גרידתא. ביצה"פ, וכ"ש אם חשב עליהן כשמואל ואע"פ שלא ישב. רפא"פ. ד. שלא מצאנו הזמנה מועלת כ"א לגבי מוקצה לשורר מוכן, וה"נ הני פקורין וציפא הן מוקצין דסתמייהו לטוייה קיימי, ומש"ה בעי הזמנה ובלא הזמנה אסירי. תוס' ר"י. ה. ולא יצא. תוס' הכל"ש. ו. ולא יצא בהם. תוס' הכל"ש. ז. אבל בעלמא לא. תוס' הכל"ש.

ח) עיין עוד ערך אפפק.

יט א מיי' פכ"ה מהל' שבת הל"ט סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן רנט סעיף ח:
כ ב ג מיי' פכ"ה מהל' שבת הלכה כא טור שו"ע או"ח סימן שח סעיף כ:
כא ד מיי' פי"ט מהל' שבת הלכה יז טור שו"ע שם סעיף כד (וסי' שלח סעיף ג):
כב ה ו מיי' פכ"ה מהל' שבת הלכה כב סמג שם טוש"ע או"ח סי' שח סעיף לח וסימן תצח סעיף יח:
כג ז מיי' פכ"ג מהלכות שבת הלכה ז סמג שם טוש"ע או"ח סימן שמג סעיף ע:

רבינו חננאל

וקי"ל כרבא דאמר שלא שנו אלא שלא יחדן להטמנה, [אבל יחדן להטמנה] מטלטלין אותן, דהא ר' נמי תני כוותיה. **ורבינא** דהוא בתראה אוקמה למשנתנו בשל הפתק[ו]. פי' הפתק, לשון יוני הוא, כגון אוצר המוטל לסחורה כתחנן בע"ז [לט:] החגבים הבאים מן הסלילה אסורין ומן ההפתק מותרין, **ותניא** [שם מ:] חגבין והקפלוטאות הבאים מן ההפתק ומן האוצר ומן הספינה מותרין, כדתנינן גיזי צמר של הפתק אין מטלטלין אותן אם התקינן בעל הבית להשתמש בהן מותר. חריות **של דקל שגדרן לעצים ונמלך עליהן לישיבה.** אוקימנא ר' חנינא בן עקיבא אומר צריך לקשר, ר' שמעון בן גמליאל אומר אין צריך לקשר. אמר רבה בר בר חנא הילכתא כרשב"ג, ואע"ג דאמר רב יקשור הא אמר שמואל יחשוב כרבה בר בר חנה. ודר' אסי נמי דאמר כי האי תנא, דתני יוצאין בפיקריון ובציפא כו', פי' פיאה נכרית והוא שיער שעושה (בכפה) [לכיפה] והקרח נותנן בראשו ונראה כי אותו שיער [שבכיפה] שיער ראשו הוא, ואם יצא בהן שעה אחת מבעוד יום דיו. הא דאמר רב אסי עדיפא מדשמואל, ונמצא רב לגבייהו יחיד ויחיד ורבים הלכה כרבים. הא דאמר רב יהודה מכנים אדם מלא קופתו עפר, כבר פרשתיה במסכת י"ט. **דלא (אכרע בהא מילתא) [בר מיעבדא ביה מעשה].** נימא כתנאי בכל חפין את הכלים כו', מלשון אשה חופפת וסורקת כו'.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ה. וגשל, © כל הזכויות שמורות